

The Journal of Academic Social Science Studies

International Journal of Social Science

Volume 5 Issue 3, p. 137-153, June 2012

İLKÖĞRETİM 4. VE 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN BENLİK SAYGISI İLE SOSYAL UYUM DÜZEYİ İLİŞKİSİ¹

THE RELATIONSHIP BETWEEN LEVEL OF THE SELF-RESPECT AND LEVEL OF THE SOCIAL ADJUSTMENT IN 4TH AND 5TH GRADE STUDENTS

Yrd. Doç. Dr. Yücel ÖKSÜZ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği ABD

Meşale AYVALI

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı

Abstract

This study aims to investigate the relationship between self-perception and social adjustment of 4th and 5th grade students. 180 male students and 180 female students totally 360 students attending 4th and 5th grade and 24 primary class teachers participated in the study. “the Piers-Harris Children’s Self-Concept Scale” (PH-CSCS) was employed to measure the level of self-respect; The Walker-McConnell Scale of Social Competence and School Adjustment” (WM-SSCSA) was used to measure social adjustment in the students. The data about gender, socioeconomic level, level of educational status of parents was collected “the Information Form” developed by the researcher. In the study conducted by survey methods, data was analyzed through SPSS software. First both of the scales’ reliability was calculated and it was found that Cronbach Alpha Coefficient for PH-CSCS is .87 and Cronbach Alpha Coefficient for WM-SSCSA is .98. These value were accepted as reliable enough. As a result of the data analysis it was found that there is a significant relationship between level of the self-respect and level the social adjustment; the more children’s self-respect rises, the more children’s level of social

---

¹ Bu makale, 2012 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı’nda hazırlanan “İlköğretim 4.ve 5.Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı İle Sosyal Uyum Düzeyi İlişkisi” başlıklı yüksek lisans tezinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

adjustment. According to gender variable, it was observed that the female students have higher level of the self-respect and social adjustment. In the study it was also discovered that amelioration in the socioeconomic level influenced the self-respect and social adjustment positively; the higher level of educational status of the parents increases, the more level of the self respect and the social respect rises. Findings in the study was commented in the light of literature and discussed with respect to the self-respect and the social adjustment. According to results from the study, suggestions were made for parents, teachers and other researchers.

Key Words: The Self-Respect, the Self-Concept, the Social Adjustment.

Öz

Bu çalışma ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı ile sosyal uyum düzeyinin ilişkisini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya Amasya ili Suluova ilçesinde 2010-2011 eğitim-öğretim yılında 4. ve 5. sınıfa devam eden 180 kız, 180 erkek olmak üzere toplam 360 öğrenci ve 24 öğretmen katılmıştır. Öğrencilerin benlik saygısını ölçmek için “Piers- Harris Çocuklarda Benlik Kavramı Ölçeği (PHÇBÖ)”, sosyal uyum düzeyini belirlemek için de “Walker- McConnell Sosyal Yeterlik ve Okul Uyum Ölçeği (WMC- SYOUÖ)” kullanılmıştır. Öğrencilerin cinsiyete, sosyoekonomik duruma, anne ve baba eğitim durumuna ilişkin bilgileri, araştırmacı tarafından hazırlanan “Bilgi Formu” ile toplanmıştır. Tarama modeliyle yürütülen çalışmada verilerin istatistiksel hesaplamaları SPSS programıyla yapılmıştır. Öncelikle ölçeklerin güvenilirliği hesaplanmış ve PHÇBÖ için Cronbach Alfa katsayısı .87, WMC- SYOUÖ için Cronbach Alfa katsayısı .98 bulunmuştur. Bu değerler çalışmanın güvenilirliği için yeterli kabul edilmiştir. Verilerin analizi sonucunda; benlik saygısı ile sosyal uyum düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, çocukların benlik saygısı yükseldikçe sosyal uyum düzeyinin de yükseldiği bulunmuştur. Cinsiyet değişkenine göre, kızların benlik saygısı ve uyum düzeyinin erkeklerin benlik saygısı ve sosyal uyum düzeyinden daha yüksek olduğu; sosyoekonomik düzeydeki iyileşmenin benlik saygısı ve sosyal uyumu olumlu yönde etkilediği, anne ve babanın eğitim düzeyi arttıkça benlik saygısı ve sosyal uyum düzeyinin de arttığı görülmüştür. Elde edilen bu bulgular literatür ışığında yorumlanarak benlik saygısı ve sosyal uyum açısından tartışılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre ebeveynlere, öğretmenlere diğer araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Benlik saygısı, benlik kavramı, sosyal uyum.

1.Giriş

İnsan yaşamı boyunca kendini tanımaya, bulmaya, geliştirmeye ve en nihayetinde gerçekleştirmeye çalışır. Bunu yaparken kendi benliğini çevresiyle bütünleştirmeye ve iç dengeyi sağlamaya özen gösterir. William James (1890/2007: 291-292)’e göre birey sahip olduğu şeylerden ibarettir ve bu onun benliğini oluşturur. Fiziksel özellikleri, sahip olduğu maddi ve manevi güçlerin hepsi ona aidiyet hissettirir. Tüm bunlar ne kadar büyür ve gelişirse birey de kendini o kadar mutlu hisseder. Tan (1970)’a göre benlik, bireyin fiziksel ve sosyal çevresiyle kurduğu ilişkiler sonucu kendine dair edindiği duygu ve düşünceleridir. James’in üzerinde durduğu aidiyet hissini göremediğimiz bu tanımda çevreyle etkileşimin benlik oluşumunda büyük rolü görülmektedir.

Rogers bireyin kendi kişiliği ile ilgili gerçek düşünceleri onun “*gerçek benliğini*”, olmak isteği kişilikle ilgili düşünceleri de onun “*ideal benliğini*” oluşturduğu düşüncesindedir. Yani ideal benlik bireyin “*ben*” olmaktan hoşlanacağı halidir. Bireyin gerçek benliği ile ideal

benliğinin uyumu onun duygu ve davranışlarını olumlu, uyumsuzluğu ise olumsuz etikler (Atkinson ve diğ., 2002: 476).

Kuzgun (2002:100)'e göre benlik saygısı, “*bireyin gerçek benliği ile ideal benliği arasındaki farkı değerlendirmesidir.*” Yani bireyin olmak istediği hali ile mevcut durumunun farkı benlik saygısının düzeyini gösterir. Bireyin kendini değerlendirmesinde bu farkla karşılaşması kaçınılmazdır, o yüzden durum normal karşılanmalıdır. Burada önemli olan bireyin gerçekliği ile ideal benliği arasındaki farkın fazla olmamasıdır. Bireyin ulaşmak istediği benlik ile sahip olduğu benlik arasında fark fazla ise birey benlik imgesinden hoşnut olmayacağı ve bu durumun onun benlik saygısını düşürerek iç gerilmeye ve çatışmaya neden olacağı söylenebilir.

Benlik saygısı kavramı, bireyin gelişimle birlikte bedensel özelliklerindeki değişimleri kabul etmesi, yaşlılarıyla derin ilişkiler kurabilmesi, bir mesleğe ve aile yaşantısına hazırlanmasını sağlayan bir kavramdır. Ben kimim sorusunun sorulduğu ergenlik döneminde anlam kazanan bir kavramdır ve bireyin bu dönemde kendine değerlendirmesi sonucunda ulaştığı benliğini beğeni durumudur (Rosenberg, 1989). Bu nedenle benlik saygısı bireyin kendini verdiği değeri ve duyduğu saygıyı ifade ettiği söylenebilir.

Çocukta özellikle 11 yaşına doğru bilişsel gelişmeye paralel olarak, soyut ve simgesel düşünme biçimleri gelişmeye ve genel yargılar oluşmaya başlar. Çocuk zihinsel ve fiziksel özellikleri itibarıyla kendini diğerlerinden ayırt eder. Hoşlandığı ve yapabildiği şeyler hakkında fikir sahibi olur. Yeteneklerini ve ilgi alanlarını fark edip geliştirmeye çalışır ve benlik kavramı gelişir (Yavuzer, 2006: 15-17). Böylece çocuk, kendini diğer bireylerden ayıran sınırları bilinçli bir şekilde çizmeye, kendine ait resmi görmeye başlar. Çocuğun bu dönemde başarılıyım, tembelim, akıllıyım, güzelim, çirkinim, iyi resim yaparım, iyi şarkı söylerim, herkes beni çok sever, kimse beni sevmez, iyi top oynarım, iyi şiir okurum... gibi kendine ilişkin olumlu ya da olumsuz düşünceleri olabilir. Bu tür düşüncelere çocuğun kimi zaman kendi kendine, kimi zaman da başkalarının görüşlerinden etkilenecek şekilde ulaştığı söylenebilir.

Aile, arkadaşlar ve ilişki kurulan diğer kişilerin bireyi beğenip beğenmemesi, yetenek ve ilgileriyle ilgili fikirleri bireyin benlik gelişimini etkiler. Kendisine sürekli çirkin ve aptal denilen çocuk böyle olduğunu düşünebilir ve kendine ilişkin saygısı azalabilir ya da çok yetenekli ve çalışkan olduğu söylendiğinde buna inanabilir ve bu sıfatlara uygun hareket edebilir (Baymur, 1994: 264-266). Böylece, bireyin kabul görmek istediği toplumun beklenti ve değerlendirmelerini dikkate aldığı, sosyal değerlendirmeler ışığında kendi benlik sistemine uygun davranışlar geliştirdiği ve aynı zamanda topluma uyum sağlamaya çalıştığı söylenebilir.

Watts (1979)'a göre, bireyin diğer insanlarla iyi ilişkiler kurup onlara uyum sağlayabilmesi ve kendini özgün olarak ortaya koyabilmesi onun sosyal uyumunu gösterir. Sosyal uyumun bireyin aidiyet ihtiyacını gidermeye yardımcı olduğu, bireyi yalnızlık duygusundan kurtararak toplumun bir parçası haline getirdiği söylenebilir. Toplum tarafından onaylanma isteği çocukluk döneminde sosyalleşmeyle başlar. Sosyalleşen çocuğun kendi varlığı hakkındaki farkındalığı artar ve çocuk kendine değer vermeyi öğrenir. Benlik kavramı geliştiğinde bu değerlendirme otomatik olarak devam eder. Artık çocuk kendi özellikleri, ilişkileri, duyguları ve davranışları hakkında genel bir yargıya sahip olur (Gençtan, 1984: 232). Çocuğun sahip olduğu bu yargının onun benliğine duyduğu saygıyı belirlediği söylenebilir. Bireyin kendine ilişkin memnuniyetinin artmasıyla benlik saygısının yükselteceği söylenebilir.

Yüksek benlik saygısına sahip olan bireyler kendilerine ulaşabilecekleri ve başarabilecekleri hedefler koyar ve bunlara ulaşmak için gayret gösterirler. Bu bireyler sorumluluk alabilir, geleceğe daha güvenle bakabilir, gerçeklerle yüzleşebilir ve çevresiyle uyumlu davranışlar gösterebilirler (Nixon, 1995). İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri “Son Çocukluk” denilen gelişim döneminde yer alırlar. Ergenlik öncesi yaşanan bu dönemde birey, psikolojik ve fizyolojik açıdan ergenlik dönemine hazırlanır. Bu dönemde birey, kendini sürekli arkadaşlarıyla kıyaslar. Kendini arkadaşlarından sosyal, fiziksel, akademik ve maddi anlamda aşağıda gördüğünde benlik saygısında bir düşüş yaşar. Düşük benlik saygısına sahip olan çocuklar benlik saygısı yüksek olanların aksine, kendilerine yeteneklerinin daha altında hedefler koyarlar ve çoğu zaman etkinliklere katılmakta çekingen olurlar. Genellikle onaylanmak için diğer arkadaşlarına benzemeye çalışırlar. Benzemeye çalıştıkları davranışlar olumlu ya da olumsuz olabilir. (Yavuzer, 2006: 14). Bu çocuklar topluma yalnız kalmamak için uyma davranışı gösterebilirler. Uyumlu gibi görünseler de aslında tam olarak kendi kimlikleriyle toplumda yer edindikleri söylenemez, daha çok pasif ve toplulukla hareket ederek etme eğiliminde oldukları söylenebilir.

Benlik saygısı düşük olan çocukların kaygı (Gürsoy, 2006) ve depresyon (Kapçı, 2004) düzeyleri yüksek, arkadaşlık ilişkileri (Büyüksahin Çevik ve Atıcı, 2009) ise zayıftır. Bu çocukların bazıları oyun gruplarına, spor takımlarına katılmakta zorlanabilirler, etkinliklere katılmaya isteksiz olabilirler böylece zamanla arkadaşlarına yabancılaşabilirler. Sınıf ortamında bu çocuklar öğretmenleri en çok zorlayan öğrenciler olduğu söylenebilir. Kendilerini o sınıfa ait hissetmedikleri için sınıf kurallarına uymakta zorlandıkları, ödevlerini tam yapamadıkları, ders sırasında dikkat dağıtan davranışlarla kendilerini göstermeye çalıştıkları, eşyalarının düzensiz olduğu ve üstlendikleri sorumlulukları yerine getirmekte zorlandıkları söylenebilir. Bu tür çocukların kendilerine ilişkin olumsuz tutumları, başarılı ve uyumlu olmak için çaba göstermelerine ve çalışmalarına engel olabilir. Çaba gösterse bile başarıya ulaşamayacaklarını, kendini gösterecek bir yetenekleri olmadıklarını düşündükleri söylenebilir.

Son çocukluk döneminde başarının benlik saygısı (Gürbüz, 2009) ve sosyal uyum (Bilek, 2009; Uz Baş, 2003) üzerine etkisi daha fazla hissedilir. Bu dönemde çocuklara ulaşabilecekleri başarı fırsatları sunulurken benlik saygıları yükseltebilir ve daha uyumlu olmaları sağlanabilir. Benlik saygısının yükselmesiyle çocukların kendilerine daha çok güvenmeleri, çevreyle uyumlu ilişkiler kurmaları ve kendilerini daha doğru ifade etmeleri sağlanabilir. Ayrıca toplumun bir parçası olduklarını hissetmeleriyle toplumsal kurallara daha çok uymaları, diğer kişilerin varlığını önemseyerek, onlarla dayanışma ve paylaşım içinde olmaları sağlanabilir.

Araştırmanın Gereçesi ve Amacı

Lewin’e göre yaşam bir sahne, benlik saygısı da bireyin oynadığı rolden duyduğu memnuniyet derecesidir (Akt. Temel, Aksoy, 2001: 22). Kendi rolünü beğendiği müddetçe bireyin benlik saygısı yükselir ve birey mutlu bir şekilde rolünü oynamaya devam eder. Rolünü beğenmediğinde ise benlik saygısı düşer ve farklı rol arayışlarına koyulabilir. Ancak gerçek benliğine çok uzak bir ideal arayışında olursa, bireyin kendi iç dengesinde ve sosyal uyumunda olumsuzluklar yaşanabilir. Özellikle çocukluk döneminde toplumun parçası olmaya çalışan çocuk, kendine duyduğu memnuniyetsizlikle aşağılık duygusuna kapılarak, sosyal ortamda kendini göstermekten çekinebilir ya da tepkisel davranışlarda bulunabilir. Sağlıklı sosyal ilişkiler geliştirememesi, kendine olumsuz bir tavır takınması, kendi yeteneklerini ortaya koyamamasını onun ileriki yıllarda başarılı ve mutlu bir hayat sürmesini olumsuz yönde etkileyebilir.

Benlik saygısı yüksek olan bireylerin yaşadığı topluma daha kolay uyum sağladığı söylenebilir (Güçray, 1989). Sosyal uyum davranışlarının gelişmesinde bireyin kendine olan güveni ve bağımsız hareket edebilme yeteneğinin (Yıldızbaş, 2007) ve benlik saygısının önemi büyüktür. Bu araştırma; ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin içinde buldukları gelişim dönemi itibarıyla başarıya ulaşma isteğinde ve “iyi çocuk” eğiliminde olmalarından yola çıkarak, soyut düşünme becerilerini geliştirdikleri bu ilk yıllarda, benlik saygılarının yükselmesinin sosyal uyumlarını artıracığı ve bu durumun toplumsallaşma süreçlerini olumlu etkileyeceği düşüncesiyle yapılmıştır.

Bu çalışma, ergenlik gibi gelişim açısından çok önemli bir dönem öncesinde bulunan ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı ve sosyal uyumunu cinsiyet, sosyoekonomik düzey, anne ve babanın eğitim durumu açısından değerlendirmek; benlik saygısıyla sosyal uyum arasındaki ilişkiyi araştırmak amacıyla yapılmıştır. Yapılan çalışmayla ailelerin ve eğitimcilerin bu dönemdeki çocukların benlik saygılarını ve sosyal uyumlarını desteklemeleri için dikkatlerini çekmek, böylece çocukların ergenlik dönemlerine benlik saygıları ve sosyal uyumları yüksek bir şekilde girmelerine yardımcı olmak amaçlanmıştır.

Ayrıca sosyal uyumu yeterli olmayan çocukların öğretmenlerine, çocukların daha iyi sosyalleşebilmesi için neler yapabilecekleri konusunda yardımcı olmak; anne ve babalara çocuklarının uyumsuz davranışlarının nedenlerini görebilmelerine destek olup, benlik saygısı yüksek, girişken, çevresiyle uyumlu, iş birliğine katılabilen, yeteneklerini ortaya çıkarmış ve yaşam doyumu yüksek bireylerin yetişmesine katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

Araştırmanın Önemi

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri ergenlik öncesi dönemdedir. Çocuğun bu dönemdeki psikolojik özellikleri ve düşünceleri, ergenlik dönemindeki uyumunu ve kişilik gelişimini önemli ölçüde etkileyebilir. Ergenlik öncesinde kendini yetersiz gören, kendine güvenmeyen, ailesi, öğretmenleri ve arkadaşları tarafından sevilmediğini düşünen çocuk, ergenlik döneminin çatışmalarını daha şiddetli yaşayabilir. Ergenlerin benlik saygıları düşük olduğunda kendilerine ilişkin değerlendirmeleri karamsar ve olumsuz olabilir. Bu da onların sağlıklı bir kişilik yapısı geliştirmelerine, toplumdan uzaklaşmalarına neden olabilir. Yapılan çalışmada, ergenlik dönemine girmeden önce, çocukların benlik saygısı ve sosyal uyumlarının artırılmasına dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Bu çalışma, ergenlik döneminin daha rahat geçmesine yardımcı olması açısından önemlidir.

Sosyal uyum düzeyinin düşüklüğü, benlik saygısının düşüklüğüne göre daha kolay fark edilebilen bir durum olarak düşünülebilir. Benlik saygısı tamamen öznel bir kavram olduğu için, bazen bireyin anne ve babası bile benlik saygısındaki olumsuz tutumun farkında olmayabilir. Ama bir çocuğun davranış kurallarına uyamadığı, arkadaşları tarafından oyunlara alınmadığı, grup çalışmalarını yürütemediği gözlemlerle anlaşılabilir. Benlik saygısı ile sosyal uyum düzeyi arasındaki ilişkinin varlığı, benlik saygısı düşük olan çocukların daha kolay fark edilmelerine imkan vermesi açısından önemlidir. Böylece bu çocukların benlik saygılarının yükseltilmesine, kendilerini değerli ve önemli hissetmelerine, kendilerini daha iyi tanıyarak ilgi ve yeteneklerini geliştirmelerine daha çok yardımcı olunabilir.

Çocukların benlik saygısının yükselmesiyle uyumlu davranışlar göstermesi, öğretmenlerin sınıf yönetimini daha kolay sağlamasını, sınıf içinde daha olumlu bir atmosferin oluşmasını, derslerin ve etkinliklerini daha verimli geçmesini sağlayacaktır. Bu nedenle

yapılan çalışmanın, sınıf içi olumsuz davranışların giderilmesine verdiği destekle sınıf yönetimi açısından da önemli olduğu söylenebilir.

Ulaşılabilen yurt içi ve yurt dışı literatürde, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin benlik saygılarının sosyal uyum düzeyiyle ilişkisini inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yapılan çalışma literatürdeki bu eksikliği gidermesi ile diğer araştırmacılara, çocukların yetiştirilmesinde önemli role sahip ailelere ve öğretmenlere kaynak olması açısından önemlidir.

Yapılan araştırma şu sorulara cevap aramaktadır: İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı ile sosyal uyum düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? Bu öğrencilerin benlik saygısı ile sosyal uyum düzeyi cinsiyet, sosyoekonomik düzey, anne ve babanın eğitim düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?

2.Yöntem

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Amasya ilinde İlköğretim 4. ve 5. sınıfa devam eden öğrencileri kapsamaktadır. Örneklem grubunu ise Suluova ilçesinde İlköğretim 4. ve 5. sınıfta eğitim gören 180 kız, 180 erkek olmak üzere 360 öğrenci oluşmaktadır. Araştırmanın örneklem grubu, cinsiyet değişkeni göz önünde bulundurularak, seçkisiz yöntemlerden tabakalı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyoekonomik durumları incelendiğinde; öğrenci ailelerinin %25,8'inin aylık gelirinin 0-600TL, % 46,7'sinin aylık gelirinin 601-1200TL, %11,9'unun aylık gelirinin 1201-1800TL, %6,1'inin aylık gelirinin 1801-2400TL arasında ve %9,4'ünün aylık gelirinin de 2401TL'den yukarıdır. Tabloya bakıldığında çocuklarının ailelerinin yüzde 72,5'inin gelirinin 1201 TL'nin altında olduğu, genel ekonomik durumun düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 1'deki verilere göre araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin %9,4'ü okur-yazar değildir. Annelerin %54,5'i ilkokul, %15,3'ü ortaokul, %15,3'ü lise, %5,8'i üniversite mezunudur. Bu tablodan annelerin yarısından fazlasının ilkokul mezunu olduğu ve üniversite bitiren anne sayısının oldukça az olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının %6,1'i okur-yazar değildir. Babaların %34,2'si ilkokul, %18,6'sı ortaokul, % 27,5'i lise ve %13,6'sı üniversite mezunudur. Babaların çoğu ilkokul mezunu olmakla birlikte annelerin okuryazarlık oranlarıyla karşılaştırıldığında babaların okuma yazma oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Özellikle lise ve üniversite mezuniyet oranı annelerinkinden oldukça fazladır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan veriler üç ölçme aracı ile toplanmıştır. Birincisi araştırmacı tarafından örneklem grubu ile ilgili sosyo-demografik verileri toplamak amacıyla hazırlanan Kişisel Bilgi Formu'dur. İkincisi Piers-Harris Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği ve üçüncüsü "Walker- McConnell Sosyal Yeterlik ve Okula Uyum Ölçeği İlköğretim Versiyonu"dur.

Kişisel Bilgi Formu

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin sınıfı, okulu, cinsiyeti, anne ve babalarının eğitim durumları ve sosyo-ekonomik düzeyleri ile ilgili bilgiler edinmek amacıyla 6 sorudan oluşan bir bilgi edinme formu hazırlanmıştır. Bu formdan elde edilen veriler alt problemlerdeki bağımsız değişkenlerin belirlenmesinde kullanılmıştır.

Piers-Harris Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği (PHCBÖ)

“Kendim Hakkında Düşüncelerim” adıyla da anılan bu ölçek, 1964 yılında 8-18 yaş grubu öğrencilerin benlik anlayışı (self concept) ölçmek amacıyla Piers ve Harris tarafından Amerika Birleşik Devletlerinde geliştirilmiştir (Wylie, 1989: 9). Pensilvanya eyaletinde 1183 öğrencinin katıldığı çalışmada test-tekrar test yöntemiyle geçerlilik ve güvenilirliğe bakılmıştır. Test-tekrar test güvenilirliği .42 ile .96 arasında bulunmuştur (Robinson, 2003: 518).

Piers ve Harris’in İngilizce olarak geliştirdiği ölçek, Melike Çataklı ve Necla Öner tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Yaptıkları araştırmaya 2. ve 8. sınıfa devam eden 447 (200 kız, 247 erkek) öğrenci katılmış ve ölçek örneklem grubuna farklı zamanlarda uygulanmıştır. Genelleştirilmiş Kuder Richardson 20 formülünün uygulanmasıyla ölçeğin güvenilirlik değerleri .81 ve .89 arasında bulunmuştur (Öner, 1996: 4,5).

Yapılan çalışmada ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerine uygulanan Piers-Harris Benlik Kavramı Ölçeği’nin güvenilirliği çalışma grubuyla test edilmiş Cronbach Alfa katsayısı .87 (N=360, X=60.53, SS=9.22) bulunmuştur. Bu değer çalışmanın güvenilirliği için yeterli görülmüştür.

Walker-McConnell Sosyal Yeterlik ve Okul Uyum Ölçeği (WMC- SYOUÖ)

Walker-McConnell Sosyal Yeterlik ve Okul Uyum Ölçeği 1995 yılında Walker ve McConnel tarafından sosyal beceriler ve kişiler arası uyumu ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin standardizasyonu Amerika Birleşik Devletlerinin dört bölgesinden seçilen 2000 civarı öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda ölçeklerin güvenilirlik katsayıları .92 ile .98 arasında bulunmuştur (Gresham, 2001: 340).

Ölçeğin ilköğretim versiyonu Türkçeye Uz Baş (2003) tarafından çevrilmiştir. Çalışmaya 2000-2001 yılında İzmir’de 4. ve 5. sınıfa devam 385 öğrenci katılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alfa Yöntemine göre iç tutarlılık katsayıları hesaplanmış ve toplam ölçek puanı için .97, alt ölçekler için Cronbach Alpha katsayıları .93, .94 ve .96 bulunmuştur. Ölçeğin kapsam ve yapı geçerliliği açısından da incelemeleri yapılmış ve Türkçe versiyonunun yeterli ve geçerli olduğu kanısına varılmıştır.

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerine uygulanan Walker-McConnell Sosyal Yeterlik ve Okul Uyum Ölçeği’nin güvenilirliği test edilmiş ve Cronbach Alfa katsayısı .98 (N=360, X=165.52, SS=30.84) bulunmuştur. Bu değerler Uz Baş (2003)’in sonuçlarına yakındır ve güvenilirlik açısından da yüksek ve kabul edilebilir düzeydedir.

Verilerin Toplanması ve Analiz Edilmesi

Araştırma ve ölçek hakkında bilgi verildikten sonra ‘Genel Bilgi Formu’ ile birlikte Piers-Harris Benlik Kavramı Ölçeği öğrencilere uygulanmıştır. Öğrencilerin sosyal uyum düzeylerinin belirlenmesi için Walker-McConnell Sosyal Yeterlik ve Okul Uyum Ölçeği öğretmenlere dağıtılmış ve her bir öğrenci için görüşleri alınmıştır. Verilerin analizinde SPSS 15.0 paket programı kullanılmış, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Değişken sayısının birden fazla olduğu araştırmalarda tek değişkenli analizlerin yerine çok değişkenli analizlerin kullanılması daha doğru olmaktadır. Çünkü tek değişkenli varyans analizlerinin işlemleri uzun sürmekle birlikte birden çok işlemin yapılması işlem hatalarını artırmaktadır (Biçkici, 2007). Bu nedenle benlik saygısı ve sosyal uyumun bağımsız değişkenler açısından varyansları Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) ile incelenmiştir.

3.Bulgular

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı ile sosyal uyum düzeyi arasındaki ilişki incelenmiş ve Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Benlik saygısı ile sosyal uyum arasındaki ilişki ile ilgili bulgulara Tablo1’de yer verilmiştir.

Tablo1. İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı ile Sosyal Uyum Puanları Arasındaki Korelasyon

Değişkenler	N	X	Ss	r	Anlamlılık Düzeyi
Benlik Saygısı	360	60.53	9.22	.51	p<.001
Sosyal Uyum	360	165.52	30.84		

Tablo5 incelendiğinde ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı ile sosyal uyumları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir, $r=0.51$, $p<.001$. Bu ilişki değerinden yola çıkarak öğrencilerin benlik saygısı arttıkça sosyal uyum düzeylerinin arttığı, benlik saygısı azaldıkça da sosyal uyum düzeyinin azaldığı söylenebilir.

Benlik Saygısı ile Sosyal uyum ölçeğinden alınan puanların cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği MANOVA ile test edilmiştir. MANOVA testinin varsayımlarının sınanması için Levene testi ve Kovaryans Matrisleri Eşitliği testi yapılmıştır. Yapılan Levene testi sonucunda benlik saygısı için $F(1, 358)=2.608$, $P= .107$; sosyal uyum düzeyi için $F(1, 358)=3.137$, $P= .077$ bulunmuştur. Kovaryans Matrislerinin Eşitliği Testi sonucunda Box’s $M= 4.708$, $F(3, 2.307E7)= 1.560$, $P= .197$ bulunmuştur. Bu değerler varyans ($p>.05$) ve kovaryans matris eşitliğinin ($p>.05$) sağlandığını göstermektedir. Yani cinsiyet değişkeni açısından gruplar homojendir ve varsayımlar karşılanmıştır. Temel varsayımlar karşılandığı için cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin benlik saygısı ile sosyal uyum puanları incelenmiş ve buna ilişkin bulgulara Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2. İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı ile Sosyal Uyum Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin MANOVA Sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	N	Sd	λ	F	P
Benlik Saygısı	Kız	180	2-357	0.945	10.435	.000
	Erkek	180				
Sosyal Uyum	Kız	180				
	Erkek	180				

Benlik saygısı ile sosyal uyum puanları üzerinde yapılan MANOVA sonuçları, kız ve erkek öğrencilerin benlik saygısı ile sosyal uyum puanlarının anlamlı farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Wilks Lambda (Λ)=0.945, $F(2, 357)=10.435$, $p<.01$.

Tablo2.a. İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı ile Sosyal Uyum Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin t testi Sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	N	X	Ss	sd	F	P
Benlik Saygısı	Kız	180	61.97	8.49	1-358	9.069	.003
	Erkek	180	59.08	9.70			
Sosyal Uyum	Kız	180	172.62	28.167	1-358	20.106	.000
	Erkek	180	158.42	31.831			

Tablo2.a'ya göre kız öğrencilerin benlik saygısı ve sosyal uyum puan ortalamaları, erkek çocuklarının puan ortalamalarından yüksek bulunmuştur. Yapılan t testi sonuçlarına bakarak kız öğrencilerin benlik saygısı ve sosyal uyum düzeyinin erkek öğrencilerden yüksek olduğu görülmüştür.

Benlik Saygısı ile Sosyal uyum ölçeğinden alınan puanların sosyoekonomik duruma göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği MANOVA ile incelenmiştir. Yapılan Levene testi sonucunda benlik saygısı için $F(4, 355)=1.322$, $P=.261$; sosyal uyum düzeyi için $F(4, 355)=1.300$, $P=.270$ bulunmuştur. Kovaryans Matrislerinin Eşitliği Testi sonucunda Box's $M=11.608$, $F(12, 65773.224)=.947$, $P=.498$ bulunmuştur. Bu değerler varyans ($p>.05$) ve kovaryans matris eşitliğinin ($p>.05$) sağlandığını göstermektedir. Yani sosyoekonomik duruma göre gruplar homojendir ve MANOVA testinin varsayımları karşılanmıştır.

Tablo 3. İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı ile Sosyal Uyum Puanlarının Sosyo-Ekonomik Duruma Göre Karşılaştırılmasına İlişkin MANOVA Sonuçları

Değişkenler	Sosyo-Ekonomik Durum	N	X	Ss	λ	sd	F	P
Benlik Saygısı	0-600 TL	93	58.44	9.895	0.926	8-708	3.452	.001
	601-1200TL	168	59.57	8.46				
	1201-1800TL	43	62.74	8.605				
	1801-2400TL	22	66.50	7.347				
	2401TL-üzeri	34	64.29	9.965				
Sosyal Uyum	0-600 TL	93	158.75	31.518				
	601-1200TL	168	165.78	28.341				
	1201-1800TL	43	170.86	31.446				

1801- 2400TL	22	175.36	32.032
2401TL- üzeri	34	169.62	36.817

Tablo 3'te yer alan MANOVA sonuçları; öğrencilerin benlik saygısı ile sosyal uyumlarının sosyoekonomik düzeye göre anlamlı derecede farklılaştığını göstermektedir, Wilks Lambda (Λ)=0.926, $F(8, 708)=3.452$, $p<.01$. Sosyoekonomik düzeyin grup ortalamalarına bakıldığında benlik saygısı ve sosyal uyum puanlarının sosyoekonomik düzey arttıkça arttığı, azaldıkça azaldığı görülmüştür. Yapılan ANOVA analizi sonucu da benlik saygısı puanlarının sosyoekonomik duruma göre anlamlı derecede farklılık gösterdiği görülmüştür $F(4, 335)= 6.353$, $p<.05$. Ancak sosyal uyum puanları ANOVA analizinde, sosyoekonomik durumun alt grupları arasında anlamlı bir fark yaratmamıştır $F(4, 335)= 2.183$, $p>.05$.

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı ile sosyal uyum düzeyinin annenin eğitim düzeyine göre farklılaşması MANOVA ile test edilmiştir. MANOVA varsayımlarının sınanması için Levene testi ve Kovaryans Matrisleri Eşitliği testi yapılmıştır. Yapılan Levene testi sonucunda benlik saygısı için $F(4, 355)=1.247$, $P= .291$; sosyal uyum düzeyi için $F(4, 355)=.882$, $P= .475$ bulunmuştur. Kovaryans Matrislerinin Eşitliği Testi sonucunda Box's M= 9.681, $F(12, 63557.681)= .789$, $P= .662$ bulunmuştur. Bu değerler varyans ($p>.05$) ve kovaryans matris eşitliğinin ($p>.05$) sağlandığını göstermektedir. Yani annenin eğitim düzeyi değişkeni açısından gruplar homojendir ve varsayımlar karşılanmıştır.

Tablo4. 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı ile Sosyal Uyum Puanlarının Annenin Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin MANOVA Sonuçları

Değişkenler	Annenin Eğitim Düzeyi	N	X	Ss	sd	Λ	F	P
Benlik Saygısı	Okuryazar değil	34	52.35	9.015	8-708	0.894	5.105	.000
	İlkokul	195	60.49	9.200				
	Ortaokul	55	62.78	7.932				
	Lise	55	63.35	7.996				
	Üniversite	21	60.76	8.888				
Sosyal Uyum	Okuryazar değil	34	144.91	33.471	8-708	0.894	5.105	.000
	İlkokul	195	167.13	30.551				
	Ortaokul	55	169.51	28.726				
	Lise	55	168.65	30.220				
	Üniversite	21	165.29	25.759				

Benlik Saygısı ile Sosyal Uyum puanları üzerinde yapılan MANOVA sonuçları, çocukların benlik saygısı ile sosyal uyum puanlarının annelerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Wilks Lambda (Λ)= 0.894, $F(8, 708)= 5.105$, $p<.001$. Yapılan ANOVA analizi sonucu benlik saygısı ve sosyal uyum düzeyi puanlarının annenin eğitim düzeyine göre anlamlı derecede farklılık gösterdiği görülmüştür

$F(4, 335)= 9.638, p<.05$; $F(4, 335)= 4.465, p<.05$. Annenin eğitim düzeyi grup ortalamalarına bakıldığında benlik saygısı ve sosyal uyum puanlarının annenin eğitim düzeyi arttıkça arttığı, azaldıkça azaldığı görülmüştür.

Benlik Saygısı ile Sosyal uyum ölçeğinden alınan puanların babanın eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği MANOVA ile test edilmiştir. Yapılan Levene testi sonucunda benlik saygısı için $F(4, 355)=.621, P= .648$; sosyal uyum düzeyi için $F(4, 355)=2.162, P= .073$ bulunmuştur. Kovaryans Matrislerinin Eşitliği Testi sonucunda Box's M= 5.901, $F(12, 71784.406)= .483, P= .926$ bulunmuştur. Bu değerler varyans ($p>.05$) ve kovaryans matris eşitliğinin ($p>.05$) sağlandığını göstermektedir. Yani babanın eğitim düzeyine göre gruplar homojendir ve MANOVA testinin varsayımları karşılanmıştır.

Tablo 5. İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı ile Sosyal Uyum Puanlarının Babanın Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin MANOVA Sonuçları

Değişkenler	Babanın Eğitim Düzeyi	N	X	sd	λ	F	P
Benlik Saygısı	Okuryazar değil	34	56.27	8-708	0.917	3.926	.000
	İlkokul	195	58.07				
	Ortaokul	55	61.43				
	Lise	55	62.15				
	Üniversite	21	64.06				
Sosyal Uyum	Okuryazar değil	34	159.09	8-708	0.917	3.926	.000
	İlkokul	195	158.64				
	Ortaokul	55	171.00				
	Lise	55	165.95				
	Üniversite	21	177.31				

Benlik saygısı ile sosyal uyum puanları üzerinde yapılan MANOVA sonuçları, çocukların benlik saygısı ile sosyal uyum puanlarının babalarının eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Wilks Lambda (Λ)= 0.917, $F(8, 708)= 3.926, p<.001$. Yapılan ANOVA analizi sonucu benlik saygısı ve sosyal uyum düzeyi puanlarının babanın eğitim düzeyine göre anlamlı derecede farklılık gösterdiği görülmüştür $F(4, 335)= 6.448, p<.05$; $F(4, 335)= 4.238, p<.05$. Babanın öğrenim durumu grup ortalamalarına bakıldığında benlik saygısı ve sosyal uyum puanlarının babanın eğitim düzeyi arttıkça arttığı, azaldıkça azaldığı görülmüştür.

4. Tartışma ve Sonuç

Araştırma bulgularına göre; benlik saygısı yüksek olan çocukların sosyal ilişkilerde daha uyumlu olduğu, benlik saygısı düşükçe çocukların sosyal uyum sağlamakta zorlandıkları görülmüştür. Yapılan araştırmalar benlik saygısı düşük olan lise öğrencilerinin yalnızlık

düzeyinin yüksek olduğu (Koçak, 2008; San Şentürk, 2010), topluma yabancılaştıkları (Çoşkun ve Altay, 2009) utangaçlıklarının ve fonksiyonel olmayan tutumlara bağlı onaylanma isteklerinin arttığı (Hamarta ve Demirbaş, 2009) yönündedir. Ayrıca benlik saygısı düşük olan bireylerin kaygı (Öztürk, 2006; Gürsoy, 2006), saldırganlık (Halıcı, 2005; Yavuz, 2007) ile depresyon düzeyi (Turan ve diğerleri, 2008) yüksekken, benlik saygısı yüksek olanların sürekli kaygıları (Çankaya, 2007) ve depresyon düzeyleri düşük bulunmuştur. Bu çalışmalar, benlik saygısı yüksek olduğunda bireyin kendini daha az yalnız hissettiğini, olumsuz ruhsal durumları daha az yaşadığını ve toplumla daha çok bütünleştiğini göstermesi açısından araştırmamızın sonuçlarını desteklemektedir.

Araştırma sonuçlarına göre kız öğrencilerin benlik saygısı ve sosyal uyum düzeyi erkek öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuç, kızların benlik saygısı (Özkan, 1994; Halıcı, 2005; Erikçi, 2005; Çelik, 2007) ve sosyal uyum düzeyinin (Uz Baş, 2003; Büyükhahin, 2009), erkeklerinkinden daha yüksek olduğunu belirten çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Literatürde, benlik saygısını cinsiyet değişkeni açısından inceleyen çalışmalarda birbirinden farklı sonuçlara rastlanmaktadır. Gürbüz (2009) ve Karaduman (2004), 5. sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada benlik saygısında cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir fark bulamazken, Kılıç Duran (2007) ve Kanay (2006)'ın aynı yaş grubu üzerine yaptıkları araştırmalarda kızların benlik saygısını erkeklerden daha yüksek bulunmuştur. Lise öğrencileriyle yapılan araştırmalarda ise, Dinç (1992), Taysi (2000), Özdemir ve Çok (2011) erkeklerin benlik saygısının, kız öğrencilerden yüksek olduğunu belirtmiştir. Yapılan çalışmalarda farklı bulgularla karşılaşılmasının nedeni olarak, bireyin cinsiyetine bağlı gelişim özellikleri, ilgi ve beceri düzeyleri, toplumsal kimliğin getirdiği rol ve sorumlulukları gösterilebilir.

Araştırma bulgularında sosyoekonomik düzeyi düşük olan çocukların benlik saygısı ve sosyal uyum düzeyi düşük, sosyoekonomik düzeyi yüksek olan çocukların benlik saygısı ve sosyal uyum düzeyi yüksek elde edilmiştir. Yapılan araştırmalar, bu çalışmanın bulgularını desteklemekte ve sosyoekonomik düzey arttıkça benlik saygısının (Baran, 1989; Özkan 1994; Bal, 2006; Çetinkaya ve diğerleri, 2009; Veselska ve diğerleri, 2009) ve sosyal uyum düzeyinin (Uz Baş, 2003) arttığını göstermektedir. Yani sosyoekonomik düzeydeki iyileşmenin bireylerin yaşam koşulları, çevre şartları, beslenmeleri, giyimleri gibi yaşam standartlarını artırdığı, böylece benlik saygısı ve sosyal uyumu olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Ayrıca ekonomik sıkıntıları ve stresleri azalan ailelerin çocuklarına daha fazla zaman ayıracağı düşünülebilir. İhtiyaçları karşılanan ve ilgiyle büyüyen çocuğun da, kendine ve topluma daha çok güveneceği, kendini daha iyi tanıyarak toplumun bir parçası olmaya çalışacağı söylenebilir.

Araştırma sonuçlarına göre anne ve babanın eğitim düzeylerinin yükselmesinin, çocuğun benlik saygısı ve sosyal uyumunu olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Eğitim düzeyindeki artışın anne ve babanın çocuğun üzerindeki etkisini artırdığı ve onun sosyal becerilerini ve uyumunu desteklediği söylenebilir. Anne ve babanın eğitim seviyesi ve çocukların benlik saygısı ile ilgili araştırmalar anne ve babanın eğitim seviyesi arttıkça çocukların benlik saygısının arttığı yönündedir (Baybek ve Yavuz, 2005; Cevher ve Buluş, 2006; Duman ve Maraba, 2007; Zincirkıran, 2008). Eğitim düzeyindeki artışın annenin ve babanın çocuğun üzerindeki etkililiğini, önemini artırdığı ve onun sosyal becerilerini ve uyumunu desteklediği söylenebilir. Ayrıca ailenin eğitim seviyesi arttıkça çocuğa gösterilen sosyal destek artmakta ve bu durum benlik saygısını da artırmaktadır (Kahrıman ve Polat, 2003). Ailesinden destek gördüğünü düşünen bireyin aidiyet duygusunun daha iyi gelişeceği ve toplumla daha rahat bütünleşebileceği söylenebilir. Bunun yanı sıra, eğitim seviyesi

yükseldikçe anne ve babalar, sosyal ve kültürel açıdan kendilerini daha çok geliştirecek, çocukların ihtiyaç ve ilgileri konusunda daha bilinçli olabileceklerdir.

Anne ve babanın eğitim durumu artıkça çocuk ile ebeveyn ilişkilerinin olumlu şekilde arttığı söylenebilir. Okur-yazar olmayan anne ve baba çocuğuyla doğru iletişim yolunu kurmakta zorlanabilir. Bu durum çocukların benlik saygısını ve sosyal ilişkilerini olumsuz etkileyebilir. Özmen (2007)'e göre ailede çoğulcu ve etkileşimli iletişim kurulması benlik saygısını artırmaktadır. Jungmeen ve Cicchetti (2004)'e göre güvenli anne-çocuk ilişkisi benlik saygısının gelişimini olumlu anlamda desteklemektedir. Ayrıca iletişim becerilerinde ailesini örnek alan birey sosyal çevresinde kendini daha rahat ifade edebilir ve daha sağlıklı ilişkiler kurabilir.

Öksüz (1991)'e göre anne ve babanın çocuğa karşı tutumlarının çocuğun uyumu üzerinde önemli bir etkisi vardır. Demokratik ve ilgili bir ailede yetişen çocuğun uyumu, koruyucu, otoriter ve ilgisiz bir ailede yetişen çocuktan daha yüksektir. Bu durum demokratik aile ortamı içinde çocuğun ihtiyaçlarının daha iyi anlaşıldığını, kendini daha iyi ifade edebildiği ve ailesiyle daha yakın ilişkiler kurarak daha rahat sosyalleştiğini göstermektedir.

Araştırmanın genel bir sonucu olarak benlik saygısı ile sosyal uyumun birbiriyle ilişkili olduğu ve okullarda benlik saygısını geliştirmeye yönelik yapılacak etkinliklerle sosyal uyum düzeyinin de iyileştirilebileceği söylenebilir. Araştırma sonuçlarının kendi olmaktan mutlu, sosyal anlamda uyumlu çocuklar yetiştirmede ailelere, öğretmenlere, psikolojik danışmanlara ve bu alanda çalışma yapacak tüm araştırmacılara kaynak olması ümit edilmektedir.

Öneriler

1. Anne-babalar ve öğretmenler çocukların benlik bütünlüğünü bozacak, benlik saygılarını düşürecek sözler söylemekten, etiketleyici ifadeler kullanıp çocukların bunlara takılı kalmasından önemli kaçınılabilir.

2. Öğretmenler, çocukların başarı duygusunu yaşamaları için, ulaşabilecekleri hedefler koymalarına yardımcı olunabilir.

3. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan çocukların benlik saygılarını yükselmesine yönelik etkinliklerde yer almaları sağlanmalı ve böylece içinde buldukları grup tarafından kabul görmelerine, uyumlu davranışlar geliştirmelerine yardımcı olunabilir.

4. Kendilerine yönelik farkındalıklarının artması için, sınıfta çocukların kişisel gelişimlerine uygun etkinliklere yer verilebilir, kendilerini rahat ifade edebilecekleri ortamlar yaratılabilir.

5. Çocukların sosyal uyumlarının artırılması için kendilerini toplumun bir parçası olarak görmelerine, iş birliği, dayanışma, ekip çalışması ve yardımlaşma gibi sosyal becerilerin gelişimine yardımcı olunabilir.

6. Psikolojik danışmanlar, anne ve babalara çocukların benlik algılarını nasıl geliştirecekleri konusunda müşavirlik çalışmaları yapabilir ve böylece aile ile çocuk arasındaki ilişkinin daha nitelikli hale gelmesine yardımcı olabilir.

7. Benlik saygısının yükselmesinin sosyal uyum düzeyine etkisi özel eğitim alan öğrenciler ve kaynaştırma öğrencileri için araştırılabilir.

8. Teknolojiye yönelik tutum ve teknolojiyi kullanma düzeyi ile benlik saygısı ve sosyal uyumun ilişkisi araştırılabilir.

9.Sosyal ağ kullanımının, benlik saygısı ve sosyal uyuma etkisi araştırılabilirler.

KAYNAKÇA

- ATKINSON, Rita L., Richard C. Atkinson, Smith Edward ve diğerleri. 2002. **Psikolojiye Giriş**, Yavuz Alogan (Çev.) , 2. Basım, Ankara: Arkadaş Yayınları.
- BAL, Emsal. 2006. “İlköğretim Öğrencilerinin Benlik Algıları ile Atılganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- BARAN, Gülen. 1989. “On Yaş Çocuklarında Davranış Bozuklukları ile Benlik Kavramının Gelişimi Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- BAYBEK, Hülya, Seher Yavuz. 2005. “Muğla Üniversitesi Öğrencilerinin Benlik Saygılarının İncelenmesi”, **Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 14.
- BAYMUR, Feriha. 1994. **Genel Psikoloji**, 11. Basım, İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- BİÇKİCİ, Burcuhan, 2007. “Çok Değişkenli Varyans Analizi ve Çoklu Doğrusal Regresyon Analizinin Uygulamalı Olarak Karşılaştırılması”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- BİLEK, Ersun. 2009. “İlköğretim Üçüncü Sınıf Hayat Bilgisi Dersinde Dramatizasyon Yönteminin Öğrencilerin Sosyal-Duygusal Uyumlarına ve Akademik Başarılarına Etkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BÜYÜKŞAHİN ÇEVİK, Gülşen, Meral Atıcı. 2009. “Lise 3. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 6, 1, 339-352.
- BÜYÜKŞAHİN, Gülşen. 2009. “Boşanmış ve Boşanmamış (Tam) Ailelerden Gelen 11-13 Yaş Arası Çocukların Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimlerinin Sosyal Uyum Düzeyleri ile İlişkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- CEVHER, Fatma Nilgün, Mustafa Buluş. 2006. “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarında Akademik Benlik Saygısı”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi**, 20, 28-39.
- COŞKUN, Yemliha, Cüneyt Altan Altay. 2009. “Lise Öğrencilerinde Yabancılaşma ve Benlik Algısı İlişkisi”, **M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi**, 29, 41-56.
- ÇANKAYA, Burcu.2007. “Lise I. ve II. Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Benlik Saygısının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ÇELİK, Neslihan, 2007. “ Sosyal Beceri Eğitiminin İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Uyum Düzeyine Etkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- ÇETİNKAYA, Selma. Naim Nur, Adnan Ayvaz ve diğerleri. 2009. “Sosyoekonomik Durumu Farklı Üç İlköğretim Okulu Öğrencilerinde Akran Zorbalığının Depresyon ve Benlik Saygısı Düzeyiyle İlişkisi”, **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, 10, 151-158.
- DİNÇ, Filiz. 1992. “Cinsiyetleri Farklı Lise Öğrencilerinin Benlik Algı Düzeylerinin Özsaygı Düzeylerine Etkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DUMAN MARABA, Kadriye. 2007. “Algılanan Sınıf Atmosferi ile Benlik İmgesi Arasındaki İlişki”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ERİKÇİ, Miyase. 2005. “Ana Baba Yoksunluğunun 9-15 Yaş Grubu Çocukların Benlik Kavramı Üzerindeki Etkilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GENÇTAN, Engin. 1984. **Psikalaniz ve Sonrası**, 2. Basım, İstanbul: Maya Yayınları.
- GRESHAM, M. Frank. 2001. “Assesment Of Social Skills in Children and Adolescents”, **Handbook of Psychoeducational Assesment**, Jac J. W. Andrews, Donald H. Saklofske and Henry L. Janzen (Edt.), California, USA: Akademic Press.
- GÜÇRAY, Sonay. 1989. “Çocuk Yuvasında ve Annesi Yanında Kalan 9, 10, 11 Yaş Çocuklarının Özsaygı Gelişimini Etkileyen Bazı Faktörler”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GÜRBÜZ, Nevruz. 2009. “5. Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarılarının ve Benlik Saygılarının Okul Sonrası Kültürel- Sportif Etkinliklere Katılmalarına ve Diğer Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- GÜRSOY, Figen. 2006. “Farklı Sosyo Ekonomik Düzeydeki Ergenlerin Benlik Tasarım Düzeyleri ile Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi”, **Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 15, 2, 183-190.
- HALICI, Pınar. 2005. “Yatılı İlköğretim Bölge Okullarına Devam Eden ve Ailesiyle Birlikte Yaşayan 12-14 Yaş Grubu Çocukların Saldırganlı Eğilimleri ile Benlik Kavramlarının İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- HAMARTA, Erdal, Elif Demirbaş. 2009. “Lise Öğrencilerinin Utangaçlık ve Benlik Saygılarının Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Açısından İncelenmesi”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 21, 239-247.
- JAMES, William. (2007). **The Principles of Psychology**, New York: Dover, (Orijinal çalışmanın yayın tarihi: 1890).
- JUNGMEEN Kim, Dante Cicchetti. 2004. “ A Longitudinal Study of Child Maltreatment, Mother–Child Relationship Quality and Maladjustment: The Role of Self-Esteem and Social Competence”, **Journal of Abnormal Child Psychology**, 32, 4, 341–354.

- KAHRİMAN, İlknur, Sevinç Polat. 2003. “Adölesanlarda Aileden ve Arkadaşlardan Algılanan Sosyal Destek ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki”, **Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi**, 6, 2, 13-24.
- KANAY, Ayşe. 2006. “Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Olan 9-13 Yaş Grubu İlköğretim Öğrencilerinin Uyumsal Davranışları, Benlik Kavramı ve Akademik Başarıları Arasındaki İlişkiler”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- KAPÇI, Emine Gül. 2004. “İlköğretim Öğrencilerinin Zorbalığa Maruz Kalma Türünün ve Sıklığının Depresyon, Kaygı ve Benlik Saygısıyla İlişkisi”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 37, 1, 1-13.
- KARADUMAN, B. Dilek. 2004. “Dikkat Toplama Eğitim Programının İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Dikkat Toplama Düzeyi, Benlik Algısı ve Başarı Düzeylerine Etkisi”, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- KILIÇ DURAN, Şükran. 2007. “9.10.11 Yaşındaki Çocukların Zihinsel Gelişim ve Benlik Saygısına Ailenin Sosyo Ekonomik Düzeyinin Etkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KOÇAK, Erhan. 2008. “Ergenlerde Yalnızlığın Yordayıcısı Olarak Benlik Saygısı ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KUZGUN, Yıldız. 2002. **İlköğretimde Rehberlik**, Ankara:Nobel Yayın Dağıtım.
- NIXON, J.A (1995). “The Differences in Academic Self-Esteem For a Full-Day and Half-Day Kindergarten, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kansas, Kansas State University.
- ÖKSÜZ, Yücel. 1991. “Lise Öğrencilerinin Uyum Düzeylerine Ann-Baba Tutumlarının Etkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖNER, Necla (1996), **Piers Harris’in Çocuklarda Öz-kavramı Ölçeği El Kitabı**, Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara.
- ÖZDEMİR, Yalçın, Figen Çok. 2011. “Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Ölçeklerinin Lise Öğrencileri İçin Uyarlanması ve Psikometrik Özellikleri”, **İlköğretim Online**, 10, 1, 121-132.
- ÖZKAN, İshak. 1994. “Benlik Saygısını Etkileyen Etmenler”, **Düşünen Adam**, 7, 3, 4-9.
- ÖZMEN, Ferihan. 2007. “Algılanan Aile İçi İletişim Biçimlerinin Ergenlerin Benlik Saygısına Etkisi ve Bir Uygulama Örneği”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZTÜRK, Sevda. 2006. “Anne-Babası Boşanmış 9-13 Yaşlarındaki Çocuklar İle Aynı Yaş Grubundaki Anne-Babası Boşanmış Çocukların Benlik Saygısı ile Kaygı Düzeyleri İlişkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ROBINSON, Kelly. 2003. “Assesment of Childhood Anxiety”, **Handbook of Psychological & Educational Assesment of Children**, Cecil R. Reynolds, Randy W. Kamphaus (Edt.), 2. Edition, New York: The Guildford Press.

- ROSENBERG, Morris. 1989. "Self-Concept Research: A Historical Overview". **Social Forces**, Sep; 68, 1, 34-44.
- SAN ŞENTÜRK. 2010. "Liseli Ergenlerin Yalnızlık Algısının Sosyal Beceri, Benlik Saygısı ve Kişilik Özellikleri Bağlamında Değerlendirilmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TAN, Hasan. 1970. "Akademik Psikolojide Ego veya Benlik Kavramı", **Hacettepe Sosyal Bilimler Dergisi**, 1,2, 3-16.
- TAYSI, Ebru, 2000. "Benlik Saygısı, Arkadaşlardan ve Aileden Algılanan Sosyal Destek: Üniversite Öğrencileriyle Yapılan Bir Çalışma", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TEMEL, Z. Fulya, B. Ayşe Aksoy. (2001). **Ergen ve Gelişimi**, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- TURAN, Metin, Hasan Herken, Necip Mutlu ve diğeri. 1998. "Öğrencilerde Benlik Saygısı ile Ruhsal Belirti Dağılımı Arasındaki İlişki", **VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi**, Konya, 67-74.
- UZ BAŞ, Aslı. 2003. "İlköğretim 4. ve 5. Sınıflarda Okuyan Öğrencilerin Sosyal Becerileri ve Okul Uyumu ile Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- VESELSKA, Zuzana, Andrea Madarasova Geckova, Beata Gajdosova ve diğeri. 2009. "Socio- economic Differences in Self-Esteem of Adolescents Influenced by Personality, Mental Health and Social Support", **European Journal of Public Health**, 20, 6 647-652.
- WATTS, W.J. (1979). "Deaf Children and Some Emotional Aspects of Learning", **The Volta Review**, December, 491-500.
- WYLIE, C. Ruth. 1989. **Measures of Self-Concept**, USA: University of Nebraska Press.
- YAVUZ, Şehriban. 2007. "Son Çocukluk Dönemi Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Benlik Saygısı ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YAVUZER, Haluk. 2006. **Okul Çağı Çocuğu**, 12. Basım, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- YILDIZBAŞ, Füsün, 2007. "Okulöncesi Dönemde 5-6 Yaş Grubu Çocukların Ebeveyn Stillerinin ve Sosyal Uyum Davranışları Hakkındaki Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi", **1. İlköğretim Kongresi**, Bildiriler, Ankara, Hacettepe Üniversitesi.
- ZİNCİRKIRAN, Zeynep. 2008. "Okulöncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 6 Yaş Grubu Çocuklarının Benlik Kavramlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.